

Доц. др Весна Минић⁷

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

СТАВОВИ НАСТАВНИКА СТРАНИХ ЈЕЗИКА О ОПШТЕМ ОБРАЗОВАЊУ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ⁸

Апстракт: Пошто живимо у времену пуном бурних промена које нам свакодневно мењају темпо живота и рада, знања општеобразовног карактера су нам неопходна како бисмо могли да их пратимо и успешно им се прилагодимо. Опште образовање је пасош за живот који људима омогућава да изаберу шта ће радити, да на себе преузму део изградње заједничке будућности и да наставе да уче. То је својеврсна припрема за живот и треба га организовати тако да буде доступно свима, без изузетка. Данас се пред општим образовањем постављају нови и другачији задаци припреме младих људи за живот и рад у информационо и технолошки, не само промењеним, већ и нестабилним, непредвидивим, неизвесним и захтевним условима.

Спроведено истраживање у школама северног дела Косовске Митровице, (обухваћене су и школе које су привремено измењене из јужног дела града и околине) односило се на ставове наставника страних језика о битним питањима општег образовања и васпитања у основној школи (заступљености садржаја општег образовања и васпитања у наставним плановима и програмима, њиховој усклађености са развојем науке и технике, утицаја на одабир професије ученика, усклађеност са развојним могућностима ученика и значају за савремено образовање). Добијени резултати и закључци до којих смо дошли могу да допринесу актуелизацији, популаризацији и квалитету општег основношколског васпитања и образовања.

Кључне речи: Опште образовање и васпитање, основна школа, наставници, страни језици, Косово и Метохија.

⁷ vesna.minic@pr.ac.rs

⁸ Рад је резултат истраживања у оквиру пројекта III 47023 "Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција", које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Опште образовање и васпитање прати тековине цивилизације и културе које су потребне сваком човеку једне друштвене заједнице и историјске епохе, без обзира на то којим ће се конкретним занимањима и позивом (професијом) бавити. Њему су потребна знања из различитих области: науке, културе, уметности, језика, друштвеног живота, технике, технологије, рада, односа међу људима, спорта и сл. Оваква знања називају се општим знањима, а образовање које обухвата знања из ових области, општим образовањем. Ово образовање и васпитање се стиче у разним институцијама и различитим ситуацијама. Међутим, најорганизованији видови општег образовања и васпитања стичу се у основним школама, посебно организованим установама знања, искустава и сл.

Опште образовање и васпитање су битни елементи у формирању комплетне хармонијске личности, што ће рећи да без њега као базе (основе) нема ни правилно изграђене личности појединца. Такође, опште образовање је плодна подлога за развој стручног образовања, изградњу ставова и погледа на живот и свет који окружује човека, као и схватање његове позиције у том свету.

Садржаји општег образовања и васпитања мењају се са развојем људске заједнице. На њих утиче велики број чиниоца. У првом реду треба навести промене које се дешавају у датом друштву настале развојем индустрије, технике, политичким устројством и др. Брзи развој науке, технологије, информатике и других области приморава нас да стално пратимо њихов ток, усавршавамо се и мењамо. Да би смо то могли постићи потребна нам је широка лепеза знања и способности из наведених области, а и шире, које ћемо свакодневно стицати.

1. ПРЕДМЕТ И ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Кључни разлог спровођења овог истраживања је све већа потреба човека да успешно живи и ради у сложеном, динамичном, друштвеном окружењу, које се свакодневно мења и поприма неке нове форме под утицајем промена из свих области живота и рада. Предмет истраживања били су ставови наставника страних језика о савременим тенденцијама општег образовања и васпитања. У обзир су узети садржаји општег образовања, њихова концепција и структура и крајњи резултати.

2. ДЕФИНИСАЊЕ ОСНОВНИХ ПОЈМОВА

1. *Опште образовање* подразумева стицање знања, навика и умења, као и вредности из разних области науке, културе, уметности, језика, друштвеног живота и рада, односа међу људима, спорта, рекреације, забаве и сл. Ове тековине неопходне су сваком човеку без обзира на избор будућег занимања;
2. *Основно образовање* је обавезан и општеобразовни саставни елемент

образовања и васпитања, намењен свој деци у нашем друштву; 3. *Обавезно образовање* је законска обавеза деце да посећују школу; 4. *Базично образовање* је идентично појму основно образовање и односи се на програм основног савременог васпитања и општег образовања.

3. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ овог истраживања био је да се изврши анализа ставова наставника страних језика о битним питањима општег основношколског образовања и васпитања.

4. ЗАДАЦИ ИСТРАЖИВАЊА

Испитивање постојања разлика у ставовима наставника страних језика о: 1. Заступљености садржаја општег образовања и васпитања у наставним плановима и програмима; 2. Потреби усклађености општег образовања и васпитања са науком и техничким развојем; 3. Утицају општег образовања и васпитања на избор професије (занимања) ученика; 4. Потреби усклађивања општег образовања и васпитања са развојним могућностима ученика, и 5. Значају општег образовања за савремено образовање у зависности од пола, стручне спреме и година радног стажа учитеља.

5. ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

Очекује се да пол, стручна спрема и године радног стажа наставника страних језика значајно одређују разлике у њиховим ставовима о: 1. Заступљености садржаја општег образовања и васпитања у наставним плановима и програмима; 2. Потреби усклађивања општег образовања и васпитања са развојем науке и технике; 3. Утицају општег образовања и васпитања на избор професије (занимања) ученика; 4. Потреби усклађивања општег образовања и васпитања са развојним могућностима ученика; 5. Значају општег образовања и васпитања за савремено образовање.

6. ВАРИЈАБЛЕ ИСТРАЖИВАЊА

Неизоставни елемент истраживања свакако су чиниле варијабле. Прва варијабла је *пол* наставника страних језика и његов утицај на тумачење општег образовања и његових садржаја. Она се јавља у две варијанте: *мушки* и *женски*. Друга варијабла је *школска спрема* наставника страних језика и њен утицај на реализацију садржаја општег образовања, и она има две варијанте: *виша* и *висока школска спрема*. Трећу варијаблу чиниле су *године стажа* наставника страних језика, да би се схватило како године радног стажа утичу на разјашњавање садржаја општег образовања. Године стажа подељене су: *од 1 до 10; од 11 до 30; и од 31 до 40*.

7. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

У истраживању су коришћене следеће методе:

1. *Метода теоријске анализе*, која је била неопходна приликом анализирања одређене документације (наставних планова и програма, уџбеника, часописа и др.); 2. *Дескриптивна метода*, коришћена приликом описивања и анализирања стања општег образовања и његових садржаја, као

и њихове реализације у школама; 3. *Генетичка (развојна) метода*, коришћена приликом тумачења стања општег образовања данас и његовог утицаја на развој појединца.

8. ТЕХНИКЕ И ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

У истраживању је примењена техника *анкетирања* и *упитник* као инструмент. Он је садржао питања која су се односила на ставове наставника страних језика о обиму, значају и целовитости општег образовања; о усклађености садржаја општег образовања са новим постигнућима; о усклађености општег образовања са потребама и могућностима деце; о утицају на избор професије и др.

9. УЗОРАК ИСТРАЖИВАЊА

У истраживању је коришћен *намеран узорак*. При томе су биране школе које су одговарале како по капацитетима, тако и по наставном кадру који је био неопходан за ово истраживање. Преглед ставова наставника страних језика је саставни део ширег истраживања (узорак од 250 учитеља и 250 наставника) спроведеног са учитељима и наставницима (српског језика, математике, природних наука, друштвених наука и уметности) у основној школи, али због обимности истог у овом раду представљени су само ставови наставника страних језика. На питања у упитнику за *наставнике страних језика* одговорило је 20 наставника следећих основних школа: у Лепосавићу (једна основна школа - „Лепосавић“), у Сочаници (једна основна школа – „Вук Караџић“), у Лешку (једна основна школа – „Стана Бачанин“), у Звечану (једна основна школа – „Вук Караџић“), у Косовској Митровици (седам основних школа – „Свети Сава“, „Бранко Радичевић“, „Доситеј Обрадовић“, „Вељко Банашевић“, „Десанка Максимовић“, „Предраг и Миодраг Михајловић“ и „Владо Ћетковић“), у Зубином Поточу (две основне школе – „Јован Цвијић“ и „Благоје Радић“). Због потребе за већим узорком, истраживање је проширено и на Рашку (једна основна школа – „Рашка“), Баљевац (једна основна школа – „Јосиф Панчић“) и Нови Пазар (шест основних школа – „Братство“, „Стефан Немања“, „Јован Јовановић Змај“, „Десанка Максимовић“, „Вук Караџић“ и „Меша Селимовић“).

10. ОРГАНИЗАЦИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је реализовано тако што је свим наставницима страних језика био додељен већ састављен упитник са упутством, који су испуњавали одговарајући на постављена питања.

11. ОБРАДА ПОДАТАКА

Обрада података статистички је урађена, помоћу: *табела, фреквенција, процената, коефицијента контингенције и хи-квадрат теста*.

МИШЉЕЊА НАСТАВНИКА СТРАНИХ ЈЕЗИКА О БИТНИМ ПИТАЊИМА ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

Након обављеног истраживања, прикупљених и обрађених података, у овом делу рада извршено је анализирање мишљења наставника страних језика о битним питањима општег образовања и васпитања.

ЗАСТУПЉЕНОСТ САДРЖАЈА ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА У НАСТАВНИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

Овим питањем пошло се од хипотезе да све три варијабле (*пол, стручна спрема и године стажа*) одређују статистички значајне разлике у мишљењима анкетираних наставника страних језика.

а) Мишљења наставника страних језика о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима – у зависности од пола

Табела 1.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ПОЛ	а) Заступљени у довољној мери		б) Мало заступљени		в) Недовољно заступљени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) МУШКИ	2	50.00	1	25.00	1	25.00	4
б) ЖЕНСКИ	12	75.00	3	18.75	1	6.25	16
У К У П Н О:	14		4		2		20
<i>Chi квадрат: 1,48; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,26</i>							

Наставници страних језика мисле слично у зависности од *пола* по питању заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима. Наставници мушког пола највише одговора, 50,00%, дали су првој категорији одговора – *заступљени у довољној мери*, подједнако одговора, по 25,00%, дали су другој и трећој категорији одговора – *мало заступљени* и *недовољно заступљени*. Наставници женског пола такође су са највишим процентом, 75,00%, исказали своје мишљење у првој категорији одговора – *заступљени у довољној мери*, мањим процентом од 18,75% у другој – *мало заступљени* и најмањим процентом од 6,25% у трећој категорији одговора, да су садржаји општег образовања *недовољно заступљени* у наставним плановима и програмима. Вредност *хи-квадрат* теста 1,48 мања је од граничне *df 2°* (5,99) па се сматра да *не постоје статистички значајне разлике* у мишљењима наставника страних језика о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и

програмима у зависности од пола. На основу израчунатог *коэффицијента контингенције* $C=0,26$ закључујемо да постоји *ниска корелација* између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима.

б) *Мишљења наставника страних језика о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима – у зависности од стручне спреме*

Табела 2.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
СТРУЧНА СПРЕМА	а) Заступљени у довољној		б) Мало заступљени		в) Недовољно заступљени		Н
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Укупно
а) ВИША Ш.	2	33.33	2	33.33	2	33.33	6
б) ФАКУЛТЕТ	12	85.71	2	14.29	0	0.00	14
УКУПНО:	14		4		2		20
<i>Хи квадрат: 9,87; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,57</i>							

У зависности од стручне спреме (више и високе) о питању заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима, наставници страних језика мисле на следећи начин. Са истим процентима 33,33% исказали су своје мишљења наставници *више стручне спреме* у све три категорије одговора (*заступљени у довољној мери*, *мало заступљени* и *недовољно заступљени*). Наставници високе стручне спреме имају другачији поредак процената. Највише њих, 85,71% исказало је своје мишљење у првој категорији одговора (*заступљени у довољној мери*), 14,29% дало је своје мишљење другој категорији одговора (*мало заступљени*), док се за трећу категорију одговора (*недовољно заступљени*) наставници високе стручне спреме нису одлучили. Вредност *хи-квадрата* 9,87 говори да *постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима, у зависности од степена стручне спреме, јер је његова вредност већа од граничне $df 2^\circ$; за значајност на нивоу 0,05 (5,99). На основу израчунатог *коэффицијента контингенције* који износи $C = 0,57$ може се закључити да постоји *умерена корелација* између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима.

в) *Мишљења наставника страних језика о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима – у зависности од година стажа*

Табела 3.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ГОДИНЕ СТАЖА	а) Заступљени у довољној мери		б) Мало заступљени		в) Недовољно заступљени		Н
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	укупно
од 1 до 10 год.	6	75.00	2	25.00	0	0.00	8
од 11 до 30 год.	6	75.00	1	12.50	1	12.50	8
од 31 до 40 год.	2	50.00	1	25.00	1	25.00	4
УКУПНО:	14		4		2		20
<i>Chi квадрат: 4,02; df 4°: 0,05 – 9,49; 0,01 – 13,28; c = 0,40</i>							

Приближно исто мишљење имају наставници страних језика у зависности од година радног стажа. Најмлађи наставници са радним стажом од 1 до 10 година највише процената 75,00% дају првој категорији одговора (*заступљени у довољној мери*), а преосталих 25,00% другој (*мало заступљени*). Средња категорија наставника чији је радни стаж од 11 до 30 година, такође 75,00% исказује у првој категорији (*заступљени у довољној мери*), а исте проценте 12,50% у преосталим категоријама одговора (*мало заступљени и недовољно заступљени*). Најстарија категорија наставника од 31 до 40 година, у односу на прве две категорије, мањим процентом 50,00% исказује своје мишљење у првој категорији одговора (*заступљени у довољној мери*), а по 25,00% у остале две категорије (*мало заступљени и недовољно заступљени*). Израчунати *хи квадрат* 4,02 мањи је од граничне вредности на нивоу 0,05 уз *df* 4°, па се стога може закључити да се мишљења наставника страних језика *не разликују статистички значајно*, у овом испитивању. Коefицијент контингенције *C* = 0,40 указује на умерену корелацију између стручне спреме наставника страних језика и њиховог мишљења о постављеном питању.

УСКЛАЂЕНОСТ САДРЖАЈА ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА СА РАЗВОЈЕМ НАУКЕ И ТЕХНИКЕ

а) *Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике – у зависности од пола*

Табела 4.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ПОЛ	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	укупно
а) МУШКИ	0	0.00	3	75.00	1	25.00	4
б) ЖЕНСКИ	4	25.00	11	68.75	1	6.25	16
УКУПНО:	4		14		2		20
<i>Chi квадрат: 3,75; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,39</i>							

У зависности од *пола* наставници страних језика мисле прилично слично о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике. 75,00% наставника мушког пола исказало је своје мишљење у другој категорији одговора (*недовољно усклађени*), а преосталих 25,00% наставника у трећој (*нису усклађени*). Наставници женског пола са 68,75% исказали су своје мишљење у другој категорији одговора (*недовољно усклађени*), 25,00% у првој, да садржаји *јесу усклађени*, а само 6,25% у трећој категорији одговора, да садржаји општег образовања *нису усклађени* са развојем науке и технике. Тестирање хипотезе о значајности разлике помоћу *хи-квадрат* теста показује да те разлике *нису статистички значајне*, јер добијени хи-квадрат 3,75 мањи је од граничне вредности за $df\ 2^{\circ}; 0,05-5,99$, а то значи да су наставници страних језика, различитог пола, у нашем испитивању исказали доста слично мишљење. Добијени *коэффициент контингенције*, који износи $C = 0,39$, указује на постојање *ниске корелације* између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о питању усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике.

б) Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике – у зависности од стручне спреме

Табела 5.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
СТРУЧНА СПРЕМА	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) ВИША Ш.	0	0.00	5	83.33	1	16.67	6
б) ФАКУЛТЕТ	4	28.58	9	64.28	1	7.14	14
УКУПНО:	4		14		2		20
<i>Хи квадрат: 4,71; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; 14с= 0,43</i>							

И у зависности од стручне спреме (више и високе) наставници страних језика, о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике, мисле слично. У овој категорији, највећи проценат 83,33% наставника више стручне спреме даје своје мишљење у другој категорији одговора - *недовољно усклађени*, а преосталих 16,67% наставника у трећој - *нису усклађени*. Наставници високе стручне спреме такође са 64,28% исказују своје мишљење у другој категорији одговора - *недовољно усклађени*, а преостале проценте 28,58% и 7,14% у првој и трећој категорији одговора - *јесу усклађени* и *нису усклађени*. Вредност *хи-квадрата* 4,71 нам говори да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика у зависности од степена стручне спреме, јер је она мања од граничне

вредности df 2°; 0,05 – 5,99. Израчунати *коэффициент контингенције*, који износи $C = 0,43$, указује на то да постоји *умерена корелација* између стручне спреме наставника страних језика и њиховог мишљења о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике.

в) *Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике – у зависности од година стажа*

Табела 6.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ГОДИНЕ СТАЖА	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
од 1 до 10 год.	2	25.00	5	62.50	1	12.50	8
од 11 до 30 год.	2	25.00	5	62.50	1	12.50	8
од 31 до 40 год.	0	0.00	4	100.00	0	0.00	4
УКУПНО:	4		14		2		20
<i>Хи квадрат: 4,55; df 4°: 0,05 – 9,49; 0,01 – 13,28; c = 0,43</i>							

Наставници страних језика су били прилично усаглашени по питању усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике у зависности од година радног стажа. Прве две категорије наставника са радним стажом од 1 до 10 год. и од 11 до 30 год. су највећим процентом 62,50% одговоре дали у другој категорији одговора (*недовољно усклађени*), 25,00% у првој (*јесу усклађени*) и 12,50% у трећој категорији одговора (*нису усклађени*). Најстарији наставници су са 100,00% одговорили да су садржаји општег образовања *недовољно усклађени* са развојем науке и технике. Добијени резултат *хи-квадрат* теста, 4,55 мањи је од граничне вредности df 4°; 0,05 (9,49), што нам говори да разлика у мишљењима наставника страних језика *није статистички значајна*, па се ова хипотеза одбацује. Добијени *коэффициент контингенције*, који износи $C = 0,43$, говори нам да *постоји умерена корелација* између година радног стажа наставника страних језика и њиховог мишљења о усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике.

**УТИЦАЈ САДРЖАЈА ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА
НА ИЗБОР ПРОФЕСИЈЕ УЧЕНИКА**

а) Мишљења наставника страних језика о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика – у зависности од пола

Табела 7.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ПОЛ	а) Имају утицаја у великој мери		б) Имају утицаја у малој мери		в) Немају утицаја		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) МУШКИ	1	25.00	1	25.00	2	50.00	4
б) ЖЕНСКИ	7	43.76	8	50.00	1	6.25	16
УКУПНО:	8		9		3		20
<i>Chi квадрат: 7,17; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,50</i>							

О томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика, наставници страних језика мисле прилично различито у зависности од пола. Највећи проценат наставника мушког пола 50,00% мисли да садржаји општег образовања *немају утицаја*, а по 25,00% мисли да *имају утицаја у великој и малој мери* на избор професије ученика. Наставници женског пола у највећем проценту 50,00% мисли да садржаји општег образовања *имају утицаја у малој мери*, мањи проценат њих 43,76% мисли да садржаји општег образовања *имају утицаја у великој мери*, а само 6,25% да *немају утицаја* на избор професије ученика. Тестирање хипотезе о значајности разлика помоћу *хи-квадрат* теста, показало је да постоје *статистички значајне разлике* у мишљењу наставника страних језика о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика, у зависности од пола, јер је добијени хи квадрат 7,17 већи од граничне вредности $df\ 2^\circ; 0,05$ (5,99). Добијени *коэффициент контингенције* $C = 0,50$ говори нам да постоји *умерена корелација* између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика.

б) Мишљења наставника страних језика о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика – у зависности од стручне спреме

Табела 8.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
СТРУЧНА СПРЕМА	а) Имају утицаја у великој мери		б) Имају утицаја у малој мери		в) Немају утицаја		Н
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	укупно
а) ВИША Ш.	2	33.33	3	50.00	1	16.66	6
б) ФАКУЛТЕТ	6	42.86	6	42.85	2	14.29	14
УКУПНО:	8		9		3		20
<i>Chi квадрат: 0,16; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; 14с= 0,08</i>							

По питању утицаја садржаја општег образовања на избор професије ученика у зависности од степена стручне спреме наставници страних језика мисле слично. Тако, наставници са вишом стручном спремом у великом проценту 50,00% исказали су своје мишљење у другој категорији одговора (*имају утицаја у малој мери*). Добијени проценти њиховог мишљења у првој и трећој категорији одговора (*имају утицаја у великој мери и немају утицаја*) 33,33% и 16,66%, узети збирно мањи су од процената у другој категорији одговора. Наставници високе стручне спреме подједнак проценат 42,86% дају првој и другој категорији одговора (*имају утицаја у великој мери и имају утицаја у малој мери*), а осталих 14,29% трећој категорији одговора да садржаји општег образовања *немају утицаја* на избор професије ученика. Вредност добијеног *хи-квадрат теста* 0,16 мањи је од граничне вредности $df\ 2^\circ$ на нивоу значајности 0,05 (5,99), што значи да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика. Добијени *коэффициент контингенције* $C = 0,08$ указује на то да постоји *незнатна корелација* између стручне спреме наставника страних језика и њиховог мишљења о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика.

в) *Мишљења наставника страних језика о томе да ли садржаји општег образовања имају утицаја на избор професије ученика – у зависности од година стажа*

Табела 9.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ГОДИНЕ СТАЖА	а) Имају утицаја у великој мери		б) Имају утицаја у малој мери		в) Немају утицаја		Н
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	укупно
од 1 до 10 год.	3	37.50	4	50.00	1	12.50	8
од 11 до 30 год.	3	37.50	3	37.50	2	25.00	8
од 31 до 40 год.	2	50.00	2	50.00	0	0.00	4
УКУПНО:	8		9		3		20
<i>Chi квадрат: 2,67; df 4°: 0,05 – 9,49; 0,01 – 13,28; c = 0,34</i>							

Наставници страних језика мисле приближно исто у зависности од година стажа, о постављеном питању. Прве две категорије наставника са радним стажом од 1 до 10 год. и од 11 до 30 год. исти проценат 37,50% дају првој категорији одговора (*имају утицаја у великој мери*), другој категорији (*имају утицаја у малој мери*), дају 50,00% прва и 37,50% друга категорија наставника, а трећој категорији одговора (*немају утицаја*) 12,50% прва и 25,00% друга категорија наставника. Најстарији наставници радног искуства од 31 до 40 година по 50,00% дају првој и другој категорији одговора (*имају утицаја у великој мери* и *имају утицаја у малој мери*). Вредност *хи-квадрата* 2,67 мања је од граничне вредности $df 4^*$; 0,05 (9,49), што значи да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика. Добијени *коэффициент контингенције* $C = 0,34$ указује на постојање *ниске корелација* између година радног стажа наставника страних језика и њиховог мишљења о постављеном питању.

УСКЛАЂЕНОСТ САДРЖАЈА ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА СА РАЗВОЈНИМ МОГУЋНОСТИМА УЧЕНИКА

а) *Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика – у зависности од пола*

Табела 10.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ПОЛ	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) МУШКИ	0	0.00	4	100.00	0	0.00	4
б) ЖЕНСКИ	5	31.25	10	62.50	1	6.25	16
УКУПНО:	5		14		1		20
<i>Хи квадрат: 4,54; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,43</i>							

Код наставника страних језика у зависности од пола срећемо извесне разлике у мишљењима о томе да ли постоји усклађеност садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика, али вредност *хи-квадрат* теста 4,54 говори нам да *нема статистички значајне разлике*. Сви наставници мушког пола мисле исто, тј. са највишим процентом 100,00% мисле да су садржаји општег образовања *недовољно усклађени* са развојним могућностима ученика. Наставници женског пола, са високим процентом 62,50% мисле да су садржаји *недовољно усклађени*, знатно нижим процентом 31,25% мисле да *јесу усклађени*, а само малим процентом од 6,25% да садржаји општег образовања *нису усклађени* са развојним могућностима ученика. Израчунати *коэффициент контингенције* $C = 0,43$ указује на то да постоји *умерена корелација* између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о томе да ли су садржаји општег образовања усклађени са развојним могућностима ученика.

б) Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика – у зависности од стручне спреме

Табела 11.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
СТРУЧНА СПРЕМА	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) ВИША	1	16.66	5	83.33	0	0.00	6
б) ФАКУЛТЕТ	4	28.58	9	64.28	1	7.14	14
УКУПНО:	5		14		1		20
<i>Хи квадрат: 1,48; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,26</i>							

О усклађености садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика, наставници страних језика мисле слично у зависности од степена стручне спреме. Наиме, 83,33% наставника више стручне спреме и 64,28% наставника високе стручне спреме исказали су своје мишљење у другој категорији одговора (*недовољно усклађени*), 16,66% наставника више школске спреме и 28,58% наставника високе школске спреме у првој категорији одговора (*јесу усклађени*), а 7,14% наставника високе школске спреме мисли да садржаји општег образовања *нису усклађени* са развојним могућностима ученика. Вредност израчунатог *хи-квадрат теста* 1,48 не прелази граничну вредност $df 2^\circ$ на нивоу значајности 0,05 (5,99) па констатујемо да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика, различите стручне спреме. Добијени *коэффициент контингенције* $C = 0,26$ указује на то да постоји *ниска корелација* између стручне спреме наставника страних језика и њиховог мишљења о томе да ли су садржаји општег образовања усклађени са развојним могућностима ученика.

в) Мишљења наставника страних језика о усклађености садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика – у зависности од година стажа

Табела 12.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ГОДИНЕ СТАЖА	а) Јесу усклађени		б) Недовољно усклађени		в) Нису усклађени		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
од 1 до 10 год.	3	37.50	4	50.00	1	12.50	8
од 11 до 30 год.	1	12.50	7	87.50	0	0.00	8
од 31 до 40 год.	1	25.00	3	75.00	0	0.00	4
УКУПНО:	5		14		1		20
<i>Хи квадрат: 4,52; df 4°: 0,05 – 9,49; 0,01 – 13,28; c = 0,42</i>							

У зависности од дужине радног стажа, наставници страних језика исказали су прилично слична мишљења о постављеном питању. Наиме, све три категорије наставника (од 1 до 10 год; од 11 до 30 год.; од 31 до 40 год.) највећи проценат 50,00% - најмлађи; 87,50% - средњи и 75,00% - најстарији наставници исказали су у другој категорији одговора (*недовољно усклађени*), потом у првој (*јесу усклађени*) 37,50% (најмлађи наставници); 12,50% (средњи наставници); и 25,00% (најстарији наставници), а само најмлађи наставници радног искуства од 1 до 10 год. 12,50% у трећој категорији одговора да садржаји општег образовања *нису усклађени* са развојним могућностима ученика. Добијени *хи-квадрат тест* 4,52 мањи је од граничне вредности $df 4^{\circ}$; на нивоу значајности 0,05 (5,99), што нам говори да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика различите дужине радног стажа, те се хипотеза о усклађености садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика не потврђује, тј. одбацује се. Добијени *коэффициент контингенције* $C = 0,42$ указује на то да постоји *умерена корелација* између година стажа наставника страних језика и њиховог мишљења о томе да ли су садржаји општег образовања усклађени са развојним могућностима ученика.

ЗНАЧАЈ КОЈИ ОПШТЕ ОБРАЗОВАЊЕ ИМА ЗА САВРЕМЕНО ОБРАЗОВАЊЕ

а) Мишљења наставника страних језика о значају општег образовања за савремено образовање – у зависности од пола

Табела 13.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ПОЛ	а) Велики значај		б) Мали значај		в) Нема значаја		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) МУШКИ	4	100.00	0	0.00	0	0.00	4
б) ЖЕНСКИ	13	81.25	3	18.75	0	0.00	16
УКУПНО:	17		3		0		20
<i>Хи квадрат: 2,08; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,30</i>							

Наставници страних језика у зависности од пола мисле слично о значајности општег образовања за савремено образовање. Наставници мушког пола су веома усаглашени, са 100,00% исказали су своје мишљење у првој категорији одговора (*велики значај*), док су наставници женског пола са високим процентом 81,25% исказали своје мишљење у првој категорији одговора (*велики значај*), а преосталих 18,75% у другој (*мали значај*). Тестирање хипотезе помоћу *хи-квадрат* теста показало је да *не постоји статистички значајна разлика* у мишљењима наставника страних језика, јер је вредност хи-квадрата 2,08 мања од граничне вредности $df 2^{\circ}$; 0,05 (5,99).

Изрaчунати коефицијент контингенције $C = 0,30$ говори нам да постоји ниска корелација између пола наставника страних језика и њиховог мишљења о значају који опште образовање има за савремено образовање.

б) Мишљења наставника страних језика о значају општег образовања за савремено образовање—у зависности од стручне спреме

Табела 14.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
СТРУЧНА СПРЕМА	а) Велики значај		б) Мали значај		в) Нема значаја		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
а) ВИША Ш.	5	83.33	1	16.67	0	0.00	6
б) ФАКУЛТЕТ	12	85.71	2	14.29	0	0.00	14
УКУПНО:	17		3		0		20
<i>Chi квадрат: 0,03; df 2°: 0,05 – 5,99; 0,01 – 9,21; c = 0,03</i>							

У зависности од степена стручне спреме наставници страних језика мисле веома слично о значају који опште образовање има за савремено образовање. И наставници више и високе стручне спреме са веома високим процентима 83,33% (виша спрема) и 85,71% (висока спрема) исказују своје мишљење у првој категорији одговора. Преосталим процентима 16,67% са вишом стручном спремом и 14,29% са високом стручном спремом исказују своје мишљење у другој категорији одговора да садржаји општег образовања имају мали значај за савремено образовање. Вредност израчунатог хи-квадрат теста 0,03 је знатно мања од граничне вредности $df\ 2^\circ$; на нивоу значајности 0,05 (5,99), што значи да не постоји статистички значајна разлика у мишљењима наставника страних језика о датом питању. Изрaчунати коефицијент контингенције $C = 0,03$ говори нам да постоји незнатна корелација између стручне спреме наставника страних језика и њиховог мишљења о значају који опште образовање има за савремено образовање.

в) Мишљења наставника страних језика о значају општег образовања за савремено образовање—у зависности од година стажа

Табела 15.

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ							
ГОДИНЕ СТАЖА	а) Велики значај		б) Мали значај		в) Нема значаја		Н укупно
	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	
од 1 до 10 год.	8	100.00	0	0.00	0	0.00	8
од 11 до 30 год.	7	87.50	1	12.50	0	0.00	8
од 31 до 40 год.	2	50.00	2	50.00	0	0.00	4
УКУПНО:	17		3		0		20
<i>Chi квадрат: 7,69; df 4°: 0,05 – 9,49; 0,01 – 13,28; c = 0,52</i>							

Код наставника страних језика у зависности од година стажа срећемо мале разлике у мишљењима о томе да ли садржаји општег образовања имају значаја за савремено образовање. Тако, најмлађи наставници једногласно, са 100,00% износе своје мишљење у првој категорији одговора да садржаји општег образовања имају *велики значај* за савремено образовање, средња категорија наставника дели проценте на: 87,50% првој категорији одговора (*велики значај*) и 12,50% другој (*мали значај*). Најстарији наставници по 50,00% доделили су првој (*велики значај*) и другој категорији одговора да садржаји општег образовања имају *мали значај* за савремено образовање. Без обзира на ове мале разлике у процентима, вредност *хи-квадрата* 7,69 не прелази граничну вредност $df\ 4^{\circ}$; чији је ниво значајности у границама 0,05 (9,49), што значи да разлика у мишљењима наставника страних језика, у зависности од година стажа, *није статистички значајна* те се и ова хипотеза одбацује. Израчунати *коэффициент контингенције* $C=0,52$ указује на то да постоји *умерена корелација* између година стажа наставника страних језика и њиховог мишљења о значају који опште образовање има за савремено образовање.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Значај општег образовања и васпитања је огроман. Довољно је рећи да општеобразовна знања данас постају водећа снага друштвено – економског и културног развоја сваке земље. Они покривају све сфере човековог живота и рада и утичу на задовољавање многобројних човекових потреба.

Резултати спроведеног истраживања показали су да *о заступљености садржаја општег образовања у наставним плановима и програмима*, наставници страних језика мисле доста слично у варијаблама пола и година стажа, а различито у варијабли стручне спреме. *О усклађености садржаја општег образовања са развојем науке и технике* наставници мисле слично у зависности од све три варијабле. О томе *да ли садржаји општег образовања имају утицаја на одабир професије*, наставници страних језика различито мисле у зависности од пола, а веома слично у зависности од стручне спреме и година стажа. *Усклађеност садржаја општег образовања са развојним могућностима ученика* је питање о коме наставници страних језика мисле слично у зависности од све три варијабле. О томе *да ли опште образовање има значаја за савремено образовање*, наставници страних језика, такође мисле слично у зависности од свих датих варијабли.

Литература

- Богдановић, С. (2000), Страни језик као општеобразовни наставни предмет, *Зборник радова бр.7*, Учитељски факултет, Врање.
- Божановић – Шарановић, Н., Наход, Милановић, С. (2002), Знање и наставни програм, *Зборник радова бр. 34*, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Вучић, Ј. *Основне концепције наставних програма основне школе, Педагошка реформа школе*, Београд.
- Димитријевић, Н. (2004), *О раном учењу страних језика, Реформа образовања у Србији*, Синдикат образовања, науке и културе, Београд.
- Ђорђевић, Ј. (1984), Савремене тенденције у избору наставних садржаја, *Школски програми и савремене потребе у области образовања бр. 7*, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Institute for educational research (1996), *Towards a modern learner – centred curriculum*, Institute for educational research, Beograd.
- Јелавић, Ф. (1986), Школа и професионална оријентација ученика, *Педагогија и педагошки радници у реформи васпитања и образовања бр. 2*, Савез педагошких друштава Југославије, Марибор.
- Кнежевић, В. (1987), Савремено образовање и наставни планови и програми, *Зборник бр. 20*, Институт за педагошка истраживања, Београд.
- Макевић, С. (2000), Савремене тенденције у развоју наставних планова и програма за основну школу, *Образовање на размеђи векова, Педагогија бр. 3 и 4*, Савез педагошких друштава Југославије, Београд.
- Макевић, С. (2001), *Педагошко – дидактички принципи и критеријуми у изради наставних планова и програма*, Виша школа за образовање васпитача, Шабац.
- Мельник, Э. Л., Коронлнева, Л. А. (2003), *Интергрированное обучение в начальной школе, Модернизация общего образования*, Каро, Санкт – Петербург.
- Minic, V. (2013), Attitudes of teachers science of general education in Kosovo and Metohia, *Wjeis, Journal of educational and instructional studies in the world*, Volume 3, Issue 1, Turkey.
- Министарство просвете и спорта (2003), *Реформа образовања у Републици Србији, Школски програм – концепција, стратегија, имплементација*, Министарство просвете и спорта, Београд.
- Педагошки разговори (2003), Школа као фактор професионалне оријентације ученика, *Зборник радова 1*, Друштво педагога Србије, Бања Лука.
- Скаткин, Н. М. (1968), *Принципи и критеријуми за одређивање садржаја наставних програма*, Москва.

Vesna Minic, Ph.D.

Teacher Training Faculty in Prizren – Leposavic

ATTITUDE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS TO GENERAL EDUCATION OF ELEMENTARY SCHOOLS IN KOSOVO AND METOHİJA

***Summary:** As we live in very turbulent times which affect daily our rhythm of life and work, knowledge of general character is necessary so that we could follow it and adapt to it successfully. General education is a passport for life which enables people to chose what to do, to take over responsibilities of creating shared future and continue their education. It is a special preparation for life and should be organized in a way to be available to all without any exceptions. New and different tasks are facing present general education in terms of young people preparation for their work in information technological not only changed but also unstable, unpredictable, uncertain and requiring and conditions.*

The conducted research in the schools of northern part of Kosovska Mitrovica (the research was also conducted in schools temporarily displaced from the southern part of the town and its surrounding) referred to the attitude of foreign language teachers on crucial issues of general education in elementary schools (existence of general education contents in the curriculum and syllabi, their accordance with the development of science and technics, influence on students` professional choice, accordance with developing possibilities of students and their significance for modern education. Results obtained and conclusions presented may give contribution to the modernization, popularization and quality of general elementary school level of education.

Key words: general education, elementary school, teachers, foreign languages, Kosovo and Metohija.